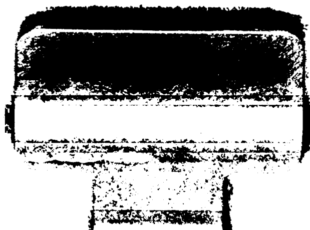

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN
LIBRARIES
THE UNIVERSITY OF MICHIGAN
ARTES SCIENTIA VERITAS
1817

Przyczynki do dziéjów panowania Zygmunta Starego.
Zeszyt 1.

RECES GRANICZNY

MIĘDZY

WIELKOPOLSKĄ A KSIĘSTWEM GŁOGOWSKIEM

Z ROKU 1528–1531

(Z MAPĄ PASA GRANICZNEGO)

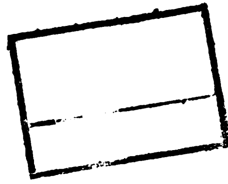
WYDAŁ

Dr. ZYGMUNT CELICHOWSKI.

POZNAŃ.
Nakładem Biblioteki Kórnickiej.

1900.

Wydawnictwo niniejsze ma na celu ogłaszanie materyałów odnoszących się do czasu i do dziejów panowania Zygmunta Starego a nie nadających się z jakichkolwiek względów do wydawnictwa Tomicyanów, które zawierają przeważnie sprawy polityczne i korespondencyą dyplomatyczną. Prócz tego mamy zamiar pomieszczać tutaj uzupełnienia do wydanych poprzednio tomów Aktów Tomickiego.

Kórnik, dnia 30 marca 1900.

Dr. Z. Celichowski.

Na zachodniej granicy Wielkopolski mieszkała na początku XVI wieku po obu jeszcze stronach linii granicznej ludność polska. Księstwo Głogowskie wraz z całym ówczesnym Śląskiem należało wprawdzie od czasów Kazimierza Wielkiego do królestwa Czeskiego, ale trwała tam jeszcze tradycya polska, ożywiona świeżo i zasilona kilkunastoletniemi rządami polskiemi od r. 1491 do r. 1506. Władysław Jagiellończyk, król węgierski i czeski, odstąpił bratu Olbrachtowi w r. 1491, w zamian za zrzeczenie się uroszczeń do korony węgierskiej, księstwo Głogowskie, które miał tak długo zatrzymać, dopókiby nie został królem Polskim. Olbracht jednakże i po wstąpieniu na tron polski nie zrzekł się księstwa Głogowskiego i dopiero w r. 1499 — za naleganiem króla czeskiego — odstąpił je najmłodszemu bratu Zygmuntowi, który był księciem Głogowskim aż do objęcia tronu polskiego w r. 1506. Do księstwa Głogowskiego należała jeszcze wówczas ziemia Świebodzińska, natomiast ziemia Krośnieńska wraz z miastem Celichową była już od roku 1488 — wprawdzie jeszcze jako lenno śląskie — we władaniu margrabiów brandenburskich, którzy przez tę posiadłość wbijali się klinem w dawne ziemie polskie.

Żywioł niemiecki wciskał się już wówczas do Wielkopolski wszystkiemi szczelinami. Rząd polski nie sprzeciwiał się immigracyi obcych żywiołów, nie wydawał dekretów banicyjnych, pozwalał na przemienianie dawnych polskich nazw miejscowości na niemieckie, słowem nie tylko nie tamował kolonizacyi, ale jej nawet sprzyjał i dopomagał. Ludność polska patrzała także obojętnem okiem na ten napływ obcego żywiołu, którego znaczna część łączyła i zlewała się z miejscowym. Pamiętać jednakże przytem należy, że nie wszyscy koloniści przychodzący z zachodu byli obcego pochodzenia. Tuż za granicą Wielkopolski, jak to już wyżej wzmiankowaliśmy, mieszkała

także ludność polska i niewątpliwą jest rzeczą, chociaż na to pozytywnych nie moglibyśmy przytoczyć dowodów, że wiele rodzin i całych rodów polskich usuwało się w ciągu wieków dobrowolnie z pod obcego panowania i przenosiło się ku wschodowi do pobratymczego społeczeństwa i pod swobodniejsze rządy polskie. Ród polski Świebodziców czyli Gryfitów miał niezawodnie pierwotną siedzibę około Świebodzina.

W pasie granicznym nie obywało się jednakże bez sporów i zatargów między ludnością obu krajów. Powód do nich dawały już to przeciwieństwa narodowościowe, już to sprzeczne interesa polityczne, już wreszcie interesa prywatne, majątkowe, — jak to się często dzieje na granicy, mianowicie gdy takowa nie zupełnie jest jasna i niedostatecznie uregulowana. Przychodziło nieraz do gwałtów i krwawych zatargów.

Świeżo wydany X tom Tomicyanów, obejmujący akta z roku 1528, zawiera także szczegóły odnoszące się do tych stósunków. Król Zygmunt zanosi skargę do komandora w Łagowie na gwałty popełnione przez jego podwładnych w ziemiach polskich, a do Joachima, margrabi brandenburskiego, na mistrza Łagowskiego, — za wstawieniem się margrabiny Elżbiety daje się jednakże, jak zwykle, przebłagać i puszcza rzecz w niepamięć. Spory zachodzące między obu stronami miały się ułożyć i załatwić na wspólnym zjeździe, na który król polski zapowiadał przysłanie swych posłów.

Do sprawy tej wraca Zygmunt w liście pisanym ze sejmu Piotrkowskiego do margrabiego Joachima z d. 27 stycznia 1528 i donosi mu, że chwilowo dla ważnych zajęć sejmowych nie może załatwić tej sprawy, że jednakże zaraz po ukończeniu obrad sejmowych wyśle posłów i radzców swoich do uregulowania granicy między Wielkopolską a Śląskiem i że poleci Łukaszowi z Górki, kasztelanowi Poznańskiemu i staroście jeneralnemu Wielkopolski, aby zaraz po ukończeniu tej czynności granicznej powiadomił margrabiego o miejscu i czasie wspólnego zjazdu.

Łukasz Górka zajął się gorliwie poruczonem sobie zadaniem uregulowania granicy śląsko-polskiej a dokument, który niniejszem drukujemy, jest właśnie owocem tej czynności regulacyjnej.

Czy oprócz tej czynności granicznej między Wielkopolską a Śląskiem odbył się jeszcze osobny zjazd między wysłańcami polskimi a brandenburskimi, jaki zapowiadał list króla Zygmunta do Joachima, tego ze źródeł naszych dowiedzieć się nie mogliśmy.

Reces graniczny z r. 1528 znajduje się w archiwum prowincyonalnem poznańskiem w 2 oblatach, w księdze zawierającej „Inscriptiones Posnanienses“ z r. 1540, fol. 171 i w księdze zatytułowanej „Inscriptiones Wschowenses 1526 ad 1538“ fol. 45. Biblioteka kórnicka posiada prócz tego rękopis, jak się zdaje z pierwszej połowy wieku XVIII, zawierający niemiecki tekst tegoż recesu pod tytułem: „Entscheid der Grenzen zwischen dem Königreiche Pohlen und Fürstenthum Glogau in Schlesien. A. 1528.“ Znajduje się także w Archiwum państwowem we Wrocławiu pod nr. katalogowym: Księstwo Głogowskie I, 5. d.

Edward Raczyński we Wspomnieniach Wielkopolski, T. II str. 23 nadmienia także o rozgraniczeniu owem między Śląskiem a Ziemią Wschowską w r. 1528, i dodaje, że odnośny dokument przedrukował Ledebur w Zbiorze swoim (Allgemeines Archiv für die Geschichtskunde des Preuss. Staates.) Twierdzenie to mylne, — Ledebur przedrukował tylko w V tomie z r. 1831 swego Archiwum (str. 62—67) reces graniczny polsko-śląski z r. 1531, który przytaczamy poniżej na str. 24 i nast. Przedruk Ledebura jest niedokładny i niepoprawny a wydawane przez niego Allgemeines Archiv należy w bibliotekach polskich do rzadkich książek, sądzimy przeto, że obecny nasz przedruk recesu z r. 1531 nie jest zbyteczny. Był on też już drukowany w czasopiśmie „Lech“, którego 2 tomy wyszły w Warszawie w roku 1822—1823, lecz wydawnictwa tego nie mogliśmy do rąk dostać.

Dajemy najprzód brzmienie recesu granicznego z d. 29 maja r. 1528, następnie uzupełnienie tejże czynności granicznej z d. 31 sierpnia 1528 lub też 29 sierpnia 1530 r. (zob. str. 21), wreszcie dopełnienie rozgraniczenia między Wielkopolską a Śląskiem z dnia 21 września 1531.

Lucas de Gorka, castellanus Posnaniensis et capitaneus Majoris Poloniae generalis, Januschius de Lathalicze, castellanus Landensis et capitaneus Juniwladislaviensis, et Stanislaus Miskowski de Mirow, dapifer regiae Mtis. et capitaneus Myedzyrzecensis, serenissimi principis et domini domini Sigismundi, Dei gratia regis Poloniae, Magni ducis Lithuaniae, Russiae, Prussiae et Masoviae etc. domini et heredis, domini nostri clementissimi, — et Christophorus Sweidnicz de Seyfersdorff, capitaneus Glogoviensis, Oswaldus Sczamer,[1]) capitaneus Gorensis, et Georgius Cotvicz de Keben, serenissimi principis et domini domini Ferdinandi, Dei gratia Ungariae et Bohemiae etc. regis, infantis Hispaniarum, archiducis Austriae, comitis Tyrolis et imperialis Mtis. locumtenentis etc., domini nostri clementissimi, — judices commissarii ab utraque regum Majestate dati deputatique ad determinandos fines limitesque faciendos inter regnum Poloniae et ducatum Slesiae interque indigenas utrorumque dominorum ac eorum hereditates et bona in finibus constituta, occasione quorum limitum jamdudum differentiae, simultates et odia injuriaeque incubuerant: volentes itaque, ut hujuscemodi res et contumeliae penitus et perpetuo supprimantur et aboleantur paxque et tranquillitas communis vi necessitudinis et vicissitudinis colatur deinceps, coalescat et perpetuo illibata permaneat, talem occasione limitum, unde simultatum, odiorum, injuriarumque irritamenta pullulabant omnia, auctoritate et vigore utriusque Mtis. regiae ad hoc nobis concessa fecimus ordinationem limitesque in finibus utriusque ditionis tam regni Poloniae quam ducatus Slesiae fecimus, constituimus et conscripsimus in eum qui sequitur modum:

Primo. Via, quae ducit ex Langnowo villa ad Swydnycza, erit limes perpetuus inter regnum Poloniae et villam Kovalewo, quae in regno est, et ducatum Glogoviae villamque Langnowo, quae in ducatu est, ad scopulum erigendum, qui erigi debet in medio incipiendo a quercu cruce signata ad fluvium sive torrentem, qui decurrit a molendino Langnowo usque ad dictam viam Langnoviensem. A quo qui-

[1]) W niemieckim tekście: Tschammer.

dem scopulo scopuli erigi debent usque ad viam, qua itur de Langnowo[1]), ad Kowalewo, et scopuli recto ducantur tramite in medium inter torrentem praefatum et lapidem, qui jacet circa viam praefatam. Ubi vero ob loca paludinosa scopuli erigi non poterint, illic pali sive sudes infigi et e regione palorum infixorum in locis siccis scopuli erigi debent. Et eadem via memorata erit limes perpetuus usque ad supradictum torrentem sive aquae decursum, qui venit de molendino Langnoviensi usque ad Zulcz molendinum[2]) et ab Zulcz molendino ad vadum dictum Hundsloch.[3]) Ab hoc Hundsloch usque ad viam magnam, qua itur a civitate Gorensi Glogoviam versus. Medio autem tempore priusquam scopuli erigantur, utraque pars juxta veterem consuetudinem pratis utrinque pacifice uti debet. Robora autem ad scopulorum erectionem immota remanebunt: scopuli autem erigi debent intra hinc et festum S. Michaëlis archangeli, si per siccitatem licuerit; si vero aquae inundaverint, intra hinc et festum Purificationis Mariae erigi debebunt. Ad quod negotium domini Wschowensis et Gorensis capitanei per unum virum nobilem, qui idoneus eis videbitur, habita cum dno. capitaneo Glogoviensi intelligentia, deputare et ordinare debent.

Quod prata attinet in villa Langnowo abbatis monasterii Lubinensis et praeposituerae Siczensis, quibus a vetustis temporibus capitanei castri Wschowensis usi sunt, eisdem deinceps temporibus perpetuis ipsi capitanei Wschowenses uti debent, quae prata signis seu scopulis signari debent, ne deinceps augerentur et dnus. capitaneus Wschowensis ejus rei gratia in justis et licitis manutenere debet dnum. abbatem Lubinensem et subditos suos.

Quod advocatiam in Langnowo, villa abbatis Lubinensis, attinet quam certi nobiles regni Poloniae a vetustis temporibus obtinent, ipsum abbatem Lubinensem tanquam dominum scultetiae praefatae superiorem recognoscere debent, et si quid jure illi debeatur, satisfacere ei debent.

Quod autem attinet silvarum inemptiones, quae Germanica lingua dicuntur Forst, quas incolae nonnullarum villarum regni in bonis ipsius abbatis Lubinensis, silvis villae Langnowo, habere consueverunt, domini commissarii censuimus dandas intercessorias literas ad ipsum abbatem Lubinensem rogando, veterem et inolitam consuetudinem ipsarum inemptionum ut observare velit, sicuti ab antiquo servabatur. Si

[1]) W niemieckim tekście: Luszkanowo.

[2]) W niem. tekście: Holtzmühle; w łacińskim tekście zam. Zulcz winno może być Hulcz.

[3]) Na marginesie niemieckiego tekstu: Hundsloch, jetzt Hundspass genannt. Na dzisiejszych mapach znajduje się: Hundspass.

vero abbas praefatus literis hujuscemodi locum dare nollet, nec ipsi inemptores modo antiquo ea de re cum eo non composuerint, poterint incolae regni Poloniae, puta ipsi inemptores, si visum eis licuerit, rem eam controversiam Margemburgum ex jurisditione Gorensi, ubi bona dni. abbatis Lubensis villae Langnowo consistunt, pro obtinenda sententia differre, utrum scilicet poterint deinceps ea vetusta consuetudine inemptionum uti, ex quo eo jure tam diu sint usi.

Incipiendo autem a vado Langnoviensi via, quae ducit ex eodem vado versus Swyącziechow et Rydzina, oppida in regno sita, est limes inter villam Szydnycza in regno Poloniae et villam Langnowo in ducatu Glogoviensi sitas, incipiendo vero a via Hundsloch, quae ducit ex Gora Glogoviam, stratae publicae ex eodem vado Hundsloch appellatae erunt perpetui limites inter regnum Poloniae et territorium Wschovense et ducatum Slesiae, territorium Gorense, et villas ex regno Ottendorf et ex territorio Gorensi Czayper, quae via praefata ex vado dicto Hundsloch procedens in latitudinem sedecim ulnarum esse debet et loco perpetuorum limitum et granicierum haberi usque ad vadum Faulbrig, a quo territorium Gorense incipit. Faulbrig via, quae vadit penes borram, quae borra eundo versus Wschowam in dextra parte consistit, dicta Ottendorffheide, dividit Glogoviense et Wschovense territorium sive districtum et villas Szvusch Glogoviense et Ottendorf Wschovense territorium usque ad limites villae desertae Schymell, usum utrisque villis tam regni quam ducatus antiquitus observatum pro usu eis reservando.

Quod autem villam Schymell attinet, domini canonici pro festo Sancti Kiliani venire debent in villam Gorschnia demonstrareque debent coram dnis. Glogoviensi et Wschovensi capitaneis literas et munimenta, quae se habere super villam praefatam praetendunt, ex quibus literis seu munimentis constare poterit villam praefatam Schymell in ducatu Glogoviensi consistere, quod demonstrari saltem poterit literis fundationis, si fundator dux Glogoviensis duntaxat fuerit et non Wschovensis, unde dinoscetur villam praefatam Schymell in Glogoviensi territorio consistere. Quodsi vero hujusmodi literas non habuerint, extunc duo domini canonici de capitulo Glogoviensi jurare debebunt, praefatam villam ad ducatum Glogoviensem pertinere.

Incipiendo a via dicta Ottendorf,[1]) quae limitat et dividit regnum Poloniae et ducatum Slesiae ac villas Gorschnia in regno et Schymell ac Wilkowo in ducatu, eundo recto tramite et fluvio dicto Eysydel

---

[1]) W niem. tekście: Wartenberg.

per longitudinem usque ad viam magnam, quae tendit de Wschowa versus Glogoviam, tandem a fluvio praefato Eysidel eundo per fossatam alias przez rów molendini dicti Heinsdorfmil et ab hoc molendino per fossatam praefatam usque ad torrentem dictum in Polonico Wylkowska struga. Porro penes torrentem praefatum usque ad scopulum angularem, qui limitat et distinguit hereditates infrascriptas, videlicet Wilkowo et Golicze in ducatu et Heinsdorf alias Schemyslowo in regno Poloniae. Ab hoc scopulo angulari eundo via, quae limes est inter praedictas hereditates Schemyslovo in regno et Golya in ducatu, usque ad alium scopulum angularem, qui limes est inter Heinsdorf sive Schemyslowo et Drzewcze, villas in regno sitas, et villam Golya in ducatu. Ab hoc angulari scopulo recto tramite per viam supradictam per campos protensam et per dumeta alias przez chrosthi usque ad viam dictam Heckricht, quae vadit ex villa Drzewcze in regno sita ob Heckricht, quae via est limes perpetuus inter regnum Poloniae et ducatum Slesiae ac villas Drzewcze in regno et Golia in ducatu, limitatque et distinguit dominia ipsa usque ad scopulum angularem, qui limes est inter villas et hereditates Heckricht, Czepyelewo, Golya in ducatu et Drzewcze in regno.

Incipiendo vero a scopulo angulari dicto Steinhebel, qui limes est inter regnum Poloniae et ducatum Glogoviae et villas Drzewcze in regno et Czepielewo in ducatu, recipiendo ex hereditate Czepyelewo et versus Drzewcze hereditatem addendo sexaginta passus, in Polonico szazon, in Germanico kloffter, ubi antea amicabilis concordia fuit, usque ad viam, quae dicitur Czepielewska droga, quae vadit sub borra alias pod wyszekim borrem, quaa viae vadit ex villa Drzewcze in villam Czepielewo, ubi limes erit. Inde vero a via praedicta, adimendo tria stadia alias szazon sive kloffter ab hereditate Drzewcze et addendo hereditati Czepielewo, per borram dictam Reysichtheide recto tramite usque ad finem borrae ejusdem. Inde vero adimendo duo stadia alias szazon sive kloffter ex hereditate Drzewcze et addendo hereditati Czepielewo per borram usque ad dictam viam Heckrichtweg, ubi parietalis scopulus esse debet inter hereditates Drzewcze et Czepielewo usque ad scopulum angularem, qui situs est penes eandem viam Heckrichtweg, qui limitat villas Drzewcze in regno et Golya, Heckricht ac Czepielewo in ducatu Glogoviensi.

Limites inter regnum et villas Drzewczo et Lyszina in regno consistentes et ducatum Glogoviensem ac villas Czepielewo et Strunsko ex eodem ducatu Glogoviensi: a scopulo angulari dicto Stanhybel ad

alium scopulum dictum Hymerbergk, tandem ad convallem dictam alias padol, qui jacet in litore stagni dicti Vytcher[1]) stagnum, ab eadem convalle via, quae ducit ad molendinum Wytchermyl[2]) et ad fluvium, qui est inferius aggeris molendini, qui fluvius decurrit a molendino dicto Withchermill, quod molendinum jacet in hereditate Lyszyna, inferius molendini in fluvium et per fluvium, qui procedit ex eodem molendino Vithermill, usque ad locum molendini deserti Tamemyl, qui fluvius decurrit inter montes et borram ac prata usque ad novum aggerem et tandem per Thamelsze usque ad molendinum dictum Takemyl[3]) defluit, fluvius praefatus erit limes regni Poloniae et ducatus Glogoviensis ac villam regni Wygnanczicze, ex ducatu villam Stronsko, usque ad aggerem molendini Takemyll et a praefato aggere molendini Takemyl fluvius praefatus limes erit regni Poloniae et ducatus Glogoviensis usque ad fluvium, qui decurrit a molendino dicto Szuberthmyl[4]), quod jacet in regno Poloniae inter hereditates villarum Lgyn et Wygnanczicze, ita quod molendinum Schubertmyl cum suo fluvio manebit in regno Poloniae et molendinum Takemyl manebit in ducatu Glogoviensi, quod molendinum Schuberthmil in regno Poloniae consistens habet et habebit dominus Nicolaus Rachembergk.[5]) Fluvius autem molendini Takemil inferius molendini Schubertsmyhl erit limes regni Poloniae et villarum Lgyn ac Wignanczicze in regno et ducatus Glogoviensis ac villae Stronsko, qui fluvius dividit et limitat hereditates suprascriptas, usque ad scopulum, qui est in litore praefati fluvii in borra dicta Szak factus. Ab hoc scopulo ad alium, qui est sub gurgite dicto Szak et per gurgitem ad alium scopulum, qui est in altera parte gurgitis praefati, inde vero ad scopulum, qui est penes stagnum dictum Polonico nomine Svyete[6]) et per stagnum praefatum usque ad scopulum ex altera stagni parte factum usque ad scopulum, qui situs est penes paludem dictam in Polonico Kaduskie bloto. Inde vero per paludem ad scopulum in altera parte paludis situm ad scopulum usque angularem, qui est inter lapidem magnum et veterem scopulum factus, qui limes est inter regnum Poloniae et ducatum Glo-

---

[1]) W niem. tekście Wilczer.

[2]) Wilczer-Mühle; wersya to może poprawniejsza.

[3]) Na marginesie niemieckiego tekstu: jetzo die Klitschermühle genannt.

[4]) Na margin. niem. tekstu: Schuberthmühle jetzo, ni fallor, ex relatione Herrn Amtmanns Stiers in Strantz die Boler-Mühle genannt. Tackermühle liegt jetzo in Neustrantz.

[5]) W niem. tekście: Rechenberg.

[6]) Święte. W niem. tekście Swyate.

goviae ac villas Lgyn in regno et Stronsko ac Zbiersko in ducatu. Ab hoc angulari scopulo recto tramite ad scopulum, qui est penes paludem dictam in Polonico Mieczweczi kyerz[1]) et per paludem ad scopulum in altera parte paludis situm, inde vero ad scopulum, qui in monticulo alias na grzępye factus est, ad scopulum, qui situs est ex opposito prati, quod vocatur pratum tabernatoris. Porro ab hoc ad scopulum angularem, qui situs est sub silva dicta in Polonico Wyewski lyass, jacetque in fine prati supradicti tabernatoris, qui scopulus limes est inter regnum Poloniae et ducatum Glogoviensem ac villas Lgyn et Vyewo in regno et Sbyersko in ducatu. Ab hoc scopulo per medium silvae Vyewski lyass dictae ad scopulum, qui jacet in prato dicto Wielki Ostrów, qui limes est villarum Vyewo in regno Poloniae et Sbiersko in ducatu, ab hoc scopulo per medium silvae praefatae ad scopulum in prato, quod vocatur Morawyczina lanka, situm, ad alium scopulum, qui est sub gurgite dicto Czarna, qui limitat et dividit villam desertam Czyossavyecz in regno sitam et oppidum Slava in ducatu, et inde recto tramite per borram usque ad paludem, Wylczeblotho dictam, penes quam est scopulus factus; inde vero ad scopulum, qui est in loco Lyasky dicto, ab hoc ad scopulum penes paludem Cobilyebloto dictam situm, quae palus limes est inter regnum Poloniae et ducatum Glogoviae et villas Czyossavyecz desertam in regno et Lyubogoscz in ducatu usque ad scopulum, qui jacet penes gurgitem dictum Cobilya Schyya, cujus gurgitis medium dividit et limitat regnum Poloniae et ducatum hereditatesque praefatas Cziossawyecz in regno et Lyubogoscz in ducatu usque ad stagnum, quod vocatur Steklno, per medium gurgitis fluentis in stagna Thuszwicza dictum et gurgitis ex Tuschwycza fluentis usque ad fluvium Obrzycza dictum, quae stagna et gurgites praedicti usque ad fluvium Obrzycza protensi medietate sua limitant et dividunt regnum Poloniae et ducatum Glogoviae et hereditates supradictas. Porro fluvius Obrzycza dictus loco scopuli angularis est limitatque regnum Poloniae et ducatum Glogoviensem ac villas Obrzycza in regno desertam et Conyethopa ac Lyubogoscz villas in ducatu, qui fluvius inferius decurrens limes est hereditatum praefatarum usque ad scopulum angularem, qui est in fine gurgitis dicti Wylczakloda, qui scopulus jacet inter prata villae Kolsko et prata villae desertae Obrzycza, qui quidem scopulus angularis limitat et dividit regnum Poloniae et ducatum Glogoviensem et villas Obrzycza in regno et Conyetopa in du-

[1]) W niem. tekście: Niedźwiedzica.

catu. Ab hoc scopulo per medium praedicti gurgitis Vylczacloda dicti ad viam magnam, quae tendit ex villa Conyetop in oppidum Kyeblow, et ab hac via recto tramite ad scopulum, qui jacet penes agrum in hereditate Colsko situm, dictum Bunyeczkyego Schymana kąth,[1]) inde vero recto ductu ad scopulum, qui jacet in fine borrae, sive indaginis dicti Tyrsselyny, usque ad scopulum angularem, qui situs est in loco crucis, alias U krzyża,[2]) qui limes est inter regnum Poloniae et ducatum Glogoviensem oppidumque Kyeblow et villam monasterii Przematensis dictam Mochy et villam Kolsko in ducatu sitam.

Limites inter oppidum Kyeblow in regno et villam Kolsko in ducatu manserunt juxta veteres scopulos literasque et decretum commissariorum desuper in loco granicierum productas. Quarum literarum tenor de verbo ad verbum sequitur et est talis.

In nomine Domini, amen. Quia omnia de memoria hominum facile evanescunt, nisi testimonio literarum fuerint perennata, proinde nos Dobrogostius de Ostrorog, castellanus Miedzirzecensis et capitaneus Ostrzescheviensis, Petrus de Ihylowiecz, vexillifer Posnaniensis, de regno Poloniae, — Joannes Polack de Czarnkow,[3]) capitaneus ducatus Majoris Glogoviae, Ernestus Czamer de Osten et Joannes Ebersbach de Schonaw de ducatu Majoris Glogoviae, — tanquam commissarii per serenissimum principem et dnum. Albertum, dei gratia regem Poloniae supremumque ducem Lithuaniae et Schlesiae, Russiae, Prussiae et ducatus Majoris Glogoviae etc. dominum et heredem etc., dnum. nostrum gratiosissimum, ad decidendum et discutiendum differentias et controversias inter partes infrascriptas vertentes specialiter deputati, significamus tenore praesentium, quibus expedit, universis. Quia vigore et auctoritate commissionis praedictae inter generosos dominos Florianum de Zichlino, tenutarium Copanicensem, Abraham de Kyeblow, Nicolaum de Jaromiersz de regno Poloniae ex una, et nobilem dnum. Joannem Cothwicz de Colsko de ducatu Glogoviensi ex altera partibus — pro lacubus Magnum Orchow et Parvum Orchow dictis et pro graniciebus inter bona dictorum dnorum. Abraam de Kyeblow in regno Poloniae et Joannis Cothwicz de Kolsko in praefato ducatu Majoris Glogoviae talem decrevimus et promulgavimus sententiam

---

[1]) W niem. tekście: Bunieckiego Szymanka kąt.

[2]) Na marginesie niemieckiego tekstu: jetzo ist hier ein Dorf, so Krzyża genannt.

[3]) W Inscriptiones mylnie Parnikow, w niemieckim tekście Tarmikow (Johann Polok von Tarmików).

praesentibusque diffinimus et promulgamus: Quia praefati domini Florianus de Zichlino, pro nunc tenutarius Copanicensis, et alii ex post tenutarii Copanicenses, Abraam de Kyeblow et Nicolaus Jaromierz ipsorumque legitimi successores dictos lacus, Magnum et Parvum Orchowo, habebunt, tenebunt pacifice et quiete aeviternis temporibus possidebunt, secundum quod ex antiquo ad quodlibet fortalitium eorundem dominorum spectabatur ita late et longe, prout aqua et inundatio dictorum lacuum se extendit seu extendet, structuram vero vel mediaminem vulgariter jass dictam, inter molendinum dictae villae Kolsko et memoratum lacum Parvum Orchowo jacentem, antefatus dnus. Joannes Cotwicz de Kolsko et sui successores, possessores dictae villae Kolsko, habebunt, tenebunt pacificeque et quiete aeviternis temporibus possidebunt, in loco tamen, ubi eadem structura modo et ab antiquis temporibus est sita, — praeterea decrevimus et sententiavimus, quia supradicti dni. videlicet Florianus, Copanicensis tenutarius pro tempore existens et in futurum existentes, Abraam de Kyeblow et Nicolaus de Jaromierz ipsorumque legitimi successores et piscatores eorundem poterunt libere et benevole ad litora terrae ipsius domini Joannis Cotwicz cum navibus suis applicari, easdem funibus attrahere et alligare, alias przytykać, et ramos — alias wiechy[1]) — tollere juxta ipsorum opportunitatem absque ipsius domini Joannis Cotwicz suorumque successorum in Colsko omni prohibitione et impedimento. Praeterea decrevimus et discernendo diffinimus, quod laboratores et piscatores retium seu sagenarum super nemoribus et borris praedicti domini Joannis Cotwicz, juxta dictos lacus poterint stationes facere, morari, pernoctari atque ligna pro igne tollere, mellificia vero — vulgariter dzianky — et alia robora pro mellificiis structurisque apta et valentia non destruendo neque aunihilando, poterint insuper mercatores et alii homines ad sagenas et retia praedictorum dominorum et ipsorum successorum per terram dicti dni. Joannis de Colsko et ipsius successorum libere ire, stare, morari illicque pernoctari et viceversa recedere pro necessitate et opportunitate sua et ligna modo supradicto recipere, robora tamen pro mellificiis et aedificiis congrua non destruere; demum pro apibus seu mellificiis hominum utriusque partis talem decernimus modum et concordiam, quod homines ambarum partium praefatarum mellificia illa, quae dudum tenuerunt et possederunt, adhuc tenere debeant pacifice, libere et quiete usumque ex ipsis recipere, neutra tamen pars super borris et nemoribus partis alterius nova melli-

[1]) W niem. tekście: auf Polnisch wicie.

ficia facere debeat, nisi cum consensu et voluntate domini illius, cujus robora vel nemus illud esset, neque una pars alteri debet mellificia resecare, abscindere vel comburere aut alio quovis modo annihilare vel in nihilum redigere, sed mellificia illa debent stare, quoad sola reciderint aut perierint. Si vero aliquod mellificium cadere contigerit, extunc ille, cujus mellificium illud fuit aut in possessione habuit, apes illas pro usu suo tollere seu recipere potest et debet absque impedimento partis alterius vel cujuscunque. Praeterea recognoscimus praesentibusque profitemur, nos fecisse limites, gades et granicies inter bona generosi domini Abraae de Kyeblow et nobilis domini Joannis Cothwicz, quae regnum Poloniae et ducatum Glogoviae Majoris determinabunt et discrimnabunt easdemque triginta et uno scopulis signavimus incipiendo et signando primos duos scopulos ex utraque parte viae, quae ducit de Copanicza in oppidum Slawa, non remote a ponte in ista parte versus Kolsko, qui est in gurgite vulgo na strudze dicto Rudna, in regno et terra Poloniae una cum ponte ac aggere jacente, et ulterius eadem via progrediendo ad scopulos angulares, qui scopuli dislimitant seu jacent inter hereditates Kyeblow et Mochi, jacentes in regno Poloniae, et Kolsko villam jacentem in ducatu Glogoviae, non remote a viis cruciatis prope viam, quae ducit de Kyeblow in Kolsko, non remote a palude, quae vocatur Dzemona.[1]) Hos ergo limites, terminos et granicies inter bona praetacta modo praescripto decrevimus et fecimus, quos domini saepe memorati et ipsorum successores firmiter et inviolabiliter tenere et observare tenebuntur. In quorum omnium fidem et evidens testimonium literas patentes scribi easdemque, ut robur perpetuae firmitatis obtineant, sigillorum nostrorum subappensione jussimus communiri. Acta sunt haec in loco granicierum feria quinta proxima ante dominicam Ramis palmarum. Anno dni. 1494.[2])

Limites inter oppidum Kyeblow et villam Jaromyerz in regno Poloniae et villam Kolsko in ducatu: penes stagnum dictum Orchowy et fluvium dictum Obrzycza, qui vadit de molendino dicto Kolsky młyn, in una parte dicti fluvii scopulus angularis oppidi Kiebłow in regno et ex alia parte ejusdem fluvii alius scopulus angularis villae Jaromyerz etiam in regno et tertius angularis debet esse in medio praefati fluvii villae Kolsko ex ducatu, qui fluvius pertinet cum utraque ripa ad hereditatem Kolsko. Ab hoc fluvio recto tramite eundo penes stagnum Orchowo usque ad torrentem, qui dicitur Uszczie, qui

---

[1]) Dzemona czytamy w tekście łacińskim, w niemieckim jest Dzemowa.
[2]) Dnia 20 marca 1494.

torrens cum utraquae ripa pertinet ad regnum Poloniae et villam Jaromyerz, usque ad scopulum angularem, qui situs est penes praefatum torrentem sub silva dicta Wyelgy lyass, qui scopulus limes est inter regnum et ducatum Glogoviae, et oppidum Kyebłow et villam Jaromyerz in regno et villam Klynycze in ducatu.

Ab eodem scopulo eundo sub eadem silva dicta Wielki las usque ad fluvium, qui defluit ex praefata silva, in cujus fluvii medietate limes erit, qui dividit et limitat villam Kargowa in regno et Clynycze in ducatu, qui fluvius praedictus vocatur Mosczyska. Ubi vero praedictus fluvius Mosczíska divideretur in unum aut plures torrentes sive decursus aquarum, ex tunc totum, quidquid intermediat inter torrentes ipsos sive decursus aquarum, sive borra sit sive silva, per medium dividi debet, cujus medietas una pertinet ad hereditatem Kargowa, in regno sita, altera vero ad villam Clynycze in ducatu; ubi vero praedictus fluvius Mosczíska incidit in torrentem sive fluvium Głogownik dictum, ibi torrens praedictus Głogownik dividere debet et dividit ac limitat regnum et villam Chwalim in regno sitam et villam Clynycze ex ducatu, qui torrens Głogownik dictus limes erit perpetuus usque ad scopulum angularem seu quercum, qui est in loco dicto Rythi ostrow, qui limes est inter regnum Poloniae et villam Chwalim, ex ducatu vero Clynycze et villam Ostrowsko ex Marchia, qui limites per commissarios mittendos determinari debebunt sabbatho die ante festum Bartholomaei, ubi nunc terminari non potuerunt ob inundationem aquarum.

Limites inter regnum Poloniae et ducatum Slesiae Glogoviensem et villas Kosmin in regno et Dambrowka et Opalewo in ducatu Glogoviensi et territorio Swyebodzinensi incipiunt a scopulo angulari, qui jacet penes viam, quae vadit per campum inter villas Dąmbrowka et Kozmin, quae via tendit in silvam, quae dicitur parva silva, usque ad scopulum parietalem, qui situs est in fine campi villae Kozmin sub borra dominorum de Stencz, usque ad scopulum, qui situs est in fine agrorum incolarum villae Kozmin. Inde vero ad alia certa signa recto tramite usque ad prata dicta Roerwyssen,[1]) quae prata pertinebunt ad regnum Poloniae et villam coenobii Paradisiensis praefatam, dictam Kozmin, a quibus pratis penes praedictam silvam usque ad scopulum angularem, qui jacet penes fluvium dictum Faulober, qui limes est regni Poloniae et ducatus Glogoviensis et villarum Kosziczino et Kozmin ex regno et Dąbrowka ex ducatu et territorio Swyebodzinensi.

---

[1]) W niem. tekście: Stahr-wiesen.

Transitus limitalis alias Zajazd ex ducatu inter regnum Poloniae et ducatum Glogoviensem et territorium Swyebodzinense villasque Dąmbrowka et Rogoziniec in regno et Sczaniec in ducatu incipit a via, quae ducit per Boleminy[1]) ad finem fluvii, qui decurrit de molendino Sczanyeczky et qui defluit in Boleminy et a Boleminy ad scopulum, qui jacet inter prata, alias Na mokrzyznie, ab eodem scopulo ad alium scopulum, qui jacet penes viam, quae vadit de Broycze ad vadum Boleminy, et ab hoc scopulo ad alium scopulum, qui jacet penes borram et silvam in dumetis, alias W chroscie, ad angulum usque, qui est in pratis, ubi conveniunt granicies villarum regni Chociszewo, Broyca in regno et Myscheczino ac Sczaniec ex ducatu. Alius transitus limitalis per regnicolas ostensus incipit a fluvio, qui vadit de molendino villae Sczaniec per gurgites seu paludes usque ad locum montosum dictum Gora, jam signis notatum, ubi terminantur limites Chociszewo, Broycze, Sczaniec et Misseczino in ducatu.

Limites inter regnum Poloniae et villas ex regno Rogoziniec et ducatum Slesiae et territorium Swyebodzinense, villam Sczaniec, a fluvio seu Szamycza defluente de molendino Sczanyecz dividere debet per medium transitus sive zajazdy per utrasque partes nostro permissu factus usque ad limites villae Myscheczino in territorio Swyebodzinensi.

Limites vero inter regnum et ducatum et oppidum Broyce in regno et in ducatu ac territorio Swyebodzinensi villam Myscheczino: silva dicta Broyce per medium dividi debet et scopuli in ea erigi debent, aut ubi scopuli propter lutositatem erigi non possent, tunc signa fieri in arboribus debent incipiendo a granicie Sczenyeczka et Grodzyczka usque ad fagum alias do Kądzyerzawego buku, qui limitat villas Lutole, Starydwor et Broyce oppidum in regno et Myscheczino ex ducatu, qui limites dislimitari debent feria quarta ante festum Sancti Bartholomaei, si siccitas fuerit, sin minus, ex tunc cum glacies congelabuntur, quando una pars alteram sive commissarius una integra septimana avisabit. Interim autem priusquam limites modo superius descripto determinabuntur, utraque pars ab usu silvarum et borrarum continere debet, pratis autem homines de Chociszewo et Rogoziniec uti debent, et si quid de eisdem pratis Sczenyeckim cesserit, juxta id homines praefati de praefatis villis satisfacere pro parte eorum debebunt.

---

[1]) W niem. tekście: Boleniny.

Limites autem, redeundo ad vadum Lankanowsky bród et in Germanico Lanknischo fort, inter regnum Poloniae et ducatum Slesiae incipiunt a vado praedicto per viam, quae vadit a territorio Gorensi ad Swieciechow, in Germanico Schweczke, usque ad viam dictam Polska droga, quae via limitabit regnum et ducatum ac villas Szydlnicza et Olbrachczicze in regno et Brone ac Lagniewo in ducatu usque ad scopulum, qui est noviter factus, qui limitat villas Olbrachczycze et Dlugie in regno et Brone ac Łagnowo in ducatu. Ab hoc scopulo per alios tres scopulos ad torrentem Sylach, cujus torrentis medietas dividit et limitat regnum et ducatum usque ad scopulum angularem, qui jacet penes viam dictam Schaybewag, qui limitat regnum et villlas Przybyszewo et Długie et ex ducatu Seifersdorff.

Super limites autem villarum Przybyszewo in regno et Seifersdorff in ducatu sunt literae testimoniales, quas commissarii inferius deputati revidebunt et acceptis sufficientibus documentis juxta ordinationem Wschovensis recessus debite limitibus et scopulis terminabunt. Ad limites vero inter Leszno, Lassowicze et Rydzyna ex regno et Stropen sive Seifersdorff et Crossen et Hayerdorf ex ducatu deputati commissarii, dni. Petrus Ossowsky, burgrabius terrestris Costensis et Nicolaus Krzycki ex regno Poloniae et ex ducatu Glogoviensi Osvaldus Czamer, capitaneus Gorensis et Georgius Cotwicz, qui juxta ordinationem et literas recessus Wschovensis limites ibi terminabunt, quando vel locorum siccitate circa festum Bartholomaei, vel glacie intrare in silvas poterint, et partes, quae pro limitibus differentiam habent, avisere debent praefatos commissarios debentque illis significare, quod in silvas patet ingressus.

Ne autem res tam salubris facta diurnitate temporum aboleri et antiquari possit, decernimus, ut, si qui partium scopulos sive signa limitalia casu quocunque in bonis suis resolvi et annihilari viderit, poterit et debebit vicinum suum, cum quo sibi limites concurrunt, de scopulorum sive signorum limitalium innovatione avisare et certum diem innovationis constituere et dominis capitaneis suis exponere, diem cum vicino suo innovationis limitum denuntiando, et dni. capitanei suum commissarium, si illis videbitur, ad attendendum justas limitationum innovationes mittent. Ceterum quoniam dnus. Abbas coenobii Paradisiensis suo et fratrum suorum nomine questi nobis sunt, quomodo nobiles tam ex regno Poloniae quam ex ducatu Glogoviensi ad eorum conventum cum comitivis venire solent data opera, ut coenobium ipsum damnis et expensis afficerent et depauperarent, multa

ibidem damna facientes, quorum temeritati et malitiae occurrentes decrevimus et constituimus, quemlibet talem, sive ex regno sive ex ducatu fuerit, poena viginti marcarum afficiendum et puniendum fore, quae poena modo et ordine in infrascipto articulo contenta ab eis exigi debet punirique ea debent, ut alii a tam indignis factis se contineant conservarique debet ipse Abbas cum suo conventu juxta literas desuper ei a serenissimo olim Vladislao Poloniae etc. rege, datas et concessas.

Ne autem hominum temeritas res pro bono communi et mutua pace vicinitatisque necessitudine inter dominia praedicta factas et deinceps observandas immutare contendat, auctoritate serenissimorum principum nostrorum Ungariae et Bohemiae etc. ac Poloniae etc. regum decrevimus et constituimus, quod si quae partium limites praefatos modo suprascripto factos et constitutos ac faciendos infregerit contraveneneritque seu impugnaverit una pars alteri scopulorum aut signorum limitalium erectionem et sipationem nec admiserit juxta determinationem finium factam scopulos et signa metallica ponere, poena centum florenorum per triginta grossos Polonicales computatorum toties, quoties id commiserit, irremissibiliter succumbet, cujus medietas parti laesae et alia medietas judicio, in quo reus constitit, cedere debet, pro qua laesus dnum. capitaneum suum adire debet illatamque injuriam, refractionem et violationem exponendo. Capitaneus autem loci illius, in cujus ditione res consistit, pro termino peremptorio per capitaneum actoris avisatus reum citare debebit et capitaneus laesi diem assignare, pro quo ad convincendum reum actor mettertius, hoc est nobilibus viris convincere debet et irremissibiliter poenam, qui violavit limites ipsos, intra unius mensis a lata sententia decursum persolvere debet. Si autem kmetho injuriam intulerit, domino, cujus subditus est, injuria denuntiari debebit, qui sub poena decem marcarum Polonicalium modo suprascripto justititiam cum subdito suo ministrare debebit et pro illato damno condignam satisfactionem praestare et duabus septimanis turri includi debebit.

Quodsi damnum faciens detentus fuerit ad cautionem fidejussoriam, ad rei cognitionem dari debet. Quodsi vero capitaneus aliquis negligens aut remissus fuerit in praemissis exequendis, poenae ducentorum florenorum succumbet, limites tamen facti soluta poena nihilominus in suo valore permanebunt.

Debent autem capitanei locorum, tam Majoris Poloniae et Wschovensis quam ducatus Glogoviensis et terrae Gorensis, praesentem ordinationem suprascriptam in libros castrorum inscribi et introduci, ut

inde sub eorum sigillis unicuique partium, quorum bona limitata sunt et quibus interest, dari possint commode literae et munimenta ipsius ordinationis et limitum suprascriptorum. In quorum omnium et singulorum fidem et testimonium sigilla nostra sunt subappensa praesentibus. Acta sunt haec et conscripta in coenobio Paradisi feria sexta ante festa Pentecostes proxima. Anno dni. 1528.[1])

Wspomniane na str. 18 dokładniejsze rozgraniczenie między Brojcami, Rogozińcem i Dąbrową w Wielkopolsce a Myszecinem i Sczańcem w ziemi Świebodzińskiej, należącej do Ślązka, oblatowane jest w Insrciptiones Posnanienses de a. 1540 na fol. 180 v., skąd je tutaj przywodzimy.

Sequuntur limites et granicies inter regnum Poloniae villasque et hereditates in eo consistentes Dambrowa et Rogozeniec et ducatum Glogoviensem villamquae Sczaniecz in eo sitam, qui limites sunt facti et ad debitam exaequationem deducti per generosos dominum Christophorum Swanicz de Sayfersdorf, capitaneum Glogoviensem, principalem commissarium ex parte ducatus Glogoviensis, et Petrum Ossowski, burgrabium terrestrem Costensem, subdelegatum ex parte regia feria secunda post festum divi Bartholomaei apostoli anno domini millesimo quingentesimo trigesimo.[2]) Quae quidem loca verno tempore ob silvas inundatas aquae copia limitari non potuerant tunc, quando alia loca aquis et inundationibus vacua per dominos commissarios utriusque ditionis limitata existunt. Quorum limitum tenor in in hunc sequitur modum.

Scopulus angularis noviter in fine fluvii, qui de villa et molendino Sczaniecz fluit, factus dislimitat villas et hereditates Dambrowa et Rogozeniecz in regno et Sczaniecz in ducatu protenduntur que granicies de primo in proximum semper scopulum, quorum proximus ab angulari erectus est in prato coloni de villa Rogozeniecz dicti Wasz, secundus in prato Baltasari Guz, tertius in prato Michaëlis Grisch, quartus in prato coloni dicti Schadrich, quintus in prato coloni dicti Stari Grisch, sextus in prato Woithowa, septimus in prato coloni Joannis Andreae, octavus in prato coloni, qui cognominatur Ćosziczski

---

[1]) D. 29 maja 1528.

[2]) Czy to rozgraniczenie i okopcowanie nastąpiło istotnie dopiero w roku 1530, czy też w Inscriptiones błędnie podany rok 1530 zamiast 1528, trudno rozstrzygnąć. Ponieważ oblata nastąpiła dopiero w 10 lat po spisaniu recesu, jest omyłka w Inskrypcyach możliwa.

Jendrzei, nonus, qui est in prato penes Joannem, decimus, qui est in prato coloni Petri Grisch, undecimus, qui est in prato coloni dicti Cruthki — usque ad scopulos, qui sunt in pratis hereditatis Rogosnensis erecti, ad scopulum angularem in pratis dictis Cawlie. Ab hoc ver oangulari scopulo recto tramite per silvam, Jankow kunth dictam, ad magnum lapidem, qui jacet in loco dicto Jankow kunth, penes prata hortulanorum villae Rogozeniecz et sub hoc scopulo ad quercum, qui stat sub borra et idem quercus est scopulus angularis inter villas Rogozeniecz et Choczischewo in regno et Sczaniecz in ducatu.

Limites vero villae Choczischewo in regno et Sczaniecz in ducatu incipiunt a quercu praenominato et tendunt ad scopulum, qui est inter borram et pratum plebani de Chocziszewo penes viam, quae ducit in pratum plebani ad alium scopulum penes viam factum, ad alium, qui est in alveo juxta praefatum pratum plebani, per alios deinceps scopulos eundo, quorum primus in angulo prati jam dicti, secundus in prato coloni de Choczischewo dicti Camel, tertius in prato coloni dicti Mocz Coczer, quartus in prato coloni dicti Merten Cromer, quintus in prato coloni dicti Michel Meller, sextus in prato coloni dicti Greger Goruncz, septimus in prato coloni dicti Michel Franc, octavus, qui est in prato coloni Michel Freyer, nonus in fine ejusdem prati, decimus in prato coloni dicti Mocz Hiczweler, undecimus in prato coloni dicti Stephan Coczer, duodecimus in prato coloni dicti Hannus Kimek, tredecimus in prato coloni dicti Jorge Coczer, quartus decimus in prato coloni dicti Jorge Scheimon, quintus decimus in prato coloni dicti Jorge Hmieth[1]), sextus decimus in prato coloni dicti Honfunczorleder, septimus decimus in prato coloni dicti Lorencz Schicze, octavus decimus in prato coloni dicti Peter Henczkie, nonus decimus in prato coloni dicti Andris Cromer, vigesimus in prato coloni dicti Michel Withcze, qui scopulus est in fine ejusdem prati sub silva factus. Et ab hoc scopulo recto pariete in silvam ad quatuor scopulos angulares, qui sunt erecti in opposito tumuli seu vallis, qui scopuli dislimitant regnum et ducatum, nec von villas et hereditates Sczaniecz et Mischenczino in ducatu, oppidum vero Broicze et villam Choczischewo in regno. Porro ab his scopulis angularibus ad parietalem scopulum, qui jacet vedlie grądu dicto Echwerder, ab hoc scopulo per alios intermedios usque ad scopulum, qui est in medio silvae factus ex opposito agri Schneyderwinkel et ultra eundo per medium praefatae silvae scopulis parie-

---

[1]) W oryginale nazwisko napisane niewyraźnie, może oznaczać Hmieth albo Himeth (cfr. wyżej: Kimek).

talibus usque ad duos scopulos, qui sunt erecti penes fossatum dictum Lantgrobe et viam, quae vadit de oppido Broicze in Swiebodzin. Ab his vero scopulis ad scopulum, qui jacet in medio praedictae silvae, in quo stat arbor platanus dicta y e s z i o n, ad alium scopulum, qui est factus in medio silvae praefatae alias n a m i e c z i s s k u, usque ad scopulum alium angularem, qui est in medio silvae praefatae factus ex opposito prati cmethonis de Mischenczino dicti Foltisgloder, qui dislimitat regnum et ducatum et villas Mischenczino in ducatu et oppidum Broicze et villam Laguviecz[1]) in regno, et ab hoc scopulo eundo ad scopulum ad dextram partem, qui est in silva ex opposito Laguvicziensis borrae factus, et ab isto scopulo eundo pariete rectiorique quo poterit tramite ad scopulum angularem, qui nuncupatur in germanico Crausinebuche alias C a n d z i e rz a w i B u k, qui dislimitat regnum et ducatum ac Laguviecz et Staridwor in regno et Mischenczino in ducatu, penes quos limites talis contractus exstat factus, quod subditi in regno villarum Rogozeniecz et Choczischewo debent habere libera pascua cum pecoribus et pecudibus in silvis dominorum de Sczaniecz omni anno a festo Scti. Michaëlis usque ad festum Scti. Adalberti temporibus perpetuis absque quavis contradictione et prohibitione, dominusque et tenutarius Broicze oppidi debet habere temporibus perpetuis liberam evectionem lignorum per emptores per silvas dominorum de Mischenczino et depositionem lignorum in pratis et agris eorum, attamen absque damno ipsorum.

Et si contigerit, quod aliquis sive de regno sive de ducatu scopulum aliquem aut signum graniciale dissiparet destrueretve, talis centum marcas pecuniarum succumbere debet aut collo proprio solvere debet et si quispiam sive de regno sive de ducatu subtrahens ligna arreptus fuerit, in poena decem marcarum pecuniae puniri talis debet, et si decem marcas non habuerit, extunc collum subtrahentis erit in gratia domini hujus, cui ligna subtraxerit.

W następnym wreszcie roku 1531 rozgraniczyli komisarze polscy i śląscy dalszy pas graniczny od Sierakowa i Laskowa aż do Dupina i Sławocina. Czynność tę oblatowano w grodzie poznańskim w r. 1543; — znajduje się w księdze Inscriptiones Posnanienses z r. 1543 na karcie 406 i następnych, skąd ją tutaj przywodzimy.

---

[1]) Z oryginału nie widoczna, czy należy czytać Laguniecz czy Laguviecz (Laguuiecz); przechylamy się na stronę Laguviec ze względu na dzisiejsze brzmienie tej osady: Łagowice.

Actum Posnaniae feria tertia proxima ante festum divi Michaëlis archangeli anno quo supra (1543).

Limites inter Poloniam et Slesiam.

Christophorus Swenycz de Seifersdorff, locum tenens Glogoviensis, Oswaldus Czamer, capitaneus Gorensis, et Georgius Cothwicz de Chobyen, — Lucas de Gorca, castellanus Posnaniensis et capitaneus Majoris Poloniae generalis, Joannes Lyatalszky, castellanus Gnesnensis et capitaneus Junivladislaviensis, Stanislaus Myskowski de Mirow, castellanus et capitaneus Miedzirecensis et dapifer Cracoviensis, Hyeronimus Rozdrazewsky, castellanus Rogosnensis, serenissimorum principum domini domini Ferdinandi, dei gratia Romanorum, Hungariae et Bohemiae etc. regis, infantis Hispanorum, archiducis Austriae, ducis Burgundiae, comitis Tiroliae, et domini domini Sigismundi, dei gratia Poloniae regis, magni ducis Lithuaniae, Russiae, Prussiae et Masoviae domini et heredis, dominorum et regum nostrorum clementissimorum oratores et commissarii, significamus universis, quia continuantes negotium limitum inter subditos et incolas regni Poloniae et ducatus Slesiae talem fecimus ordinationem et decretum.

Limites inter ducatum Silesiae et regnum Poloniae et villas Syrakowo in regno et villam desertam Laskowo in ducatu facti sunt tali conditione, quod medietas inter transitus, quos de regno Poloniae ac Slesiae fecerunt, per medium dividi debent, hoc est a loco dicto Kzigh penes viam, quae vadit a Syrakow ad Hernstadt alias Vąssossche, quem subditi domini Henrici Curthbach monstraverunt, ad incisiones, quas subditi magnifici domini Lucae de Gorca, castellani Posnaniensis et capitanei Majoris Poloniae generalis, indicarunt similiter penes eandem viam. Et ubi medietas erit inter praefatos transitus, alias zajaszdi, ibi erit scopulus parietalis inter bona magnifici domini Lucae de Gorca et ceterorum, villam Syrakow in regno et villam desertam dictam Laszkowo in ducatu, et dum praefata granicies per medium divisa pervenerit ad prata dicta Dembno, ibi finiet granicies Syrakowo in regno ac Laskowo in ducatu. Et incipietur granicies inter villas Korzenysko in ducatu et villam Symanowo in regno, ubi etiam transitus tam subditorum de regno Poloniae quam subditorum de ducatu per medium dividi debent ita: ubi medietas ostenderit, ibi scopulus angularis esse debet, ita tamen quod silva Dembno dicta et prata subjacentia in ducatu permanebunt, ea tamen conditione: ubi decursu quinque annorum in Polonia reperientur literae originales aut aliquae inscriptiones juridicae et fide dignae, tam in libris spiritualium quam

saecularium, quod videlicet ea silva et prata ex antiquo ad regnum Poloniae pertinuissent, tunc hoc ipsum ad cognitionem dominorum commissariorum ambarum partium deferri debet. Quippe si ipsi domini commissarii hujusmodi literas ratas ac inviolabiles dixerint cognoverintque, tunc demum praenominata silva et prata in regno Poloniae manere debent, et a praefato scopulo erit limes perpetuus per medium gurgitem dictum M o c r a s t r u g a, ita quod medietas praedicti gurgitis debet manere in Polonia et altera medietas in ducatu sub dominio domini Henrici Curthbach, usque ad scopulum angularem, qui locari debebit in fine indaginis Dembno, sub fluvio non remoto dicto Orlya, qui scopulus erit limes perpetuus inter regnum Poloniae et ducatum Slesiae, et villas Schymanowo, Sthwolno in regno et Corzynsko in ducatu. Et a praefato scopulo fluvius dictus Orlya erit limes inter regnum et ducatum usque ad viam, quae vadit de Dembno per fluvium Orlya ad magnam borram, penes quam viam debet esse scopulus parietalis inter regnum et ducatum. Et a praefato scopulo eundo ad sinistram partem versus silvam dictam Czarny lyass, quae silva ex toto et integro permanebit in regno, usque ad silvam, quae dicitur Brzekowa, et a praefata silva eundo scopulis parietalibus sub dicta silva Czarny lyass per silvam dictam Lanczkthy usque ad scopulum, qui est factus in borra in fine silvae dictae Czarny lyass et a praefato scopulo eo rectius, quam poterit, scopulis notabilibus usque ad scopulum angularem, qui est factus penes viam, quae via vadit de Polonia per silvam Vustii ad oppidum Straburgk, qui dislimitat regnum et ducatum Slesiae et villas Sthwolno, Golyeiewo, Golieiewco et Pącoslaw in regno et Zmigroth in ducatu dominioque Straburiensi, ita tamen, quod nemora subjacentia dictae silvae Czarny lyass nomine Olęktha cum pratis attinentibus et silva dicta Brzękowo ex toto in ducatu permanere debent.

Insuper concluserunt et admiserunt domini commissarii utriusque partis, quod si unquam contigerit equos unius partis in alterius dominia et pascua hinc inde divagari, quod hoc ipsum neutri partium in damnum cedere debet, ita tamen, ne una pars sponte et voluntarie alteri hoc modo damnum inferat.

Ab hoc scopulo angulari recto tramite ad scopulum antiquum, qui antea inter bona generosorum dominorum Curthbach factus fuerat penes paludem dictam B y a l l i k a l, ab isto scopulo ad dextram partem penes paludem, ita quod ipsa palus dicta B i a l l i c a l l in regno integre permanebit, ad scopulum angularem ex antiquo factum, qui scopulus graniciat regnum Poloniae et ducatum Slesiae et villas Pącoslav et Ossiethek in regno et Petercossyth in ducatu. Et ab isto scopulo ad

alium augulum, qui est in palude dicta Trczynne Blotho seu Trczinny call, qui scopulus dislimitat regnum et ducatum et villas Skaradow et Ossiethek in regno et Peterkossith in ducatu et ab ista palude ad montem, ubi stetit Cossmydrowa Buda, et ab isto loco recto tramite per silvam dictam Cozy lyass ad locum dictum Wcharne Lowissko, ab isto loco eo rectius quam poterit ad locum dictum Uwdabie,[1]) ubi agri tam de Polonia quam Slesia concurrunt et mutuo se tangunt.

Ab isto loco transitus subditorum domini Joannis Curthbach pro vera granicie haberi debet usque ad gurgitem dictum Czieslynki. Qui gurges sua medietate dividere debet regnum Poloniae et ducatum Silesiae, usque ad silvam dictam Trzembini, cujus silvae medietas erit etiam limes perpetuus inter praefata dominia, usque ad paludem dictam Kony call, ubi est angulus inter regnum et ducatum et villas Skaradowo in regno, Petercossiczc et Gogolyewicze in ducatu, quae paludes sua medietate divident regnum Poloniae et ducatum Slesiae et villas tam in regno quam in ducatu usque ad locum, ubi praefati paludes vocantur Szbykowy kall, Troschynsky call. Qui locus est ratione anguli inter regnum et ducatum et villas videlicet Skaradowo, Dupyno oppidum in regno et Gogolyevicze, Grizibelino et Slawotzyno in ducatu. Et ab ipso loco per medium paludis usque ad vadum Żydowsky broth, quod vadum est ratione scopuli angularis inter regnum et ducatum Slesiae et oppidum Dupino in regno et oppidum etiam in rego videlicet Jutrossyno et villam Slawothyno in ducatu.

Praefati limites facti sunt ex consensu ambarum partium, tam ex regno quam ducatu, accedente ad hoc confirmatione nostra cum eo additamento, quod generosus dominus Joannes Curthbach, similiter et Martinus Ponyeczky in regno heres et posteri eorum habebunt liberam venationem in silva dicta Cozy las propriis suis retibus omnibus, tamen ex utraque parte ab hoc seclusis suis rusticis, quibus venatio dicta pro usu eorum inhibita esse debet. Praetera subditi dicti domini Joannis Curthbach habebunt libera pascua in silvis eisdem, etiam subditi tam de regno Poloniae quam de Slesia habebunt liberam piscationem piscium in paludibus, videlicet Bialli kall et in aliis paludibus, quae sua medietate regnum et ducatum dividunt, ac libera pascua temporibus perpetuis.

Datum feria quinta die, die sancti Mathaei apostoli et evangelistae, in graniciebus, in loco videlicet Przessmyrow in via, quae ex regno

---

[1]) W oryginale niewyraźnie: Uwdabie, Uwdąbie czy Vrodabie.

Poloniae in oppidum Milith ducit, anno domini millesimo quingentesimo trigesimo primo.[1]) Harum testimonio literarum, quibus sigilla nostra sunt subimpressa.

Granice powyżej opisane przetrwały cały czas istnienia Rzeczypospolitej polskiej i są dotychczas — z drobnemi chyba zmianami — granicami między W. Ks. Poznańskiem a Ślązkiem. W XVIII jednakże wieku była granica, określona ostatnim recesem, już częściowo zatarta i zaszła potrzeba jej odnowienia. W dziele Dogiela „Limites regni Poloniae et Magni ducatus Lithuaniae“ (Wilno, 1758), w którem nie masz powyższych recesów, znajduje się na str. 25—53 czynność graniczna zatytułowana: Limites inter Poloniam et Silesiam — z roku 1726 — a w niej okopcowany na nowo pas graniczny polsko-ślązki od wsi Czech do Żmigrodu po ślązkiej — a od Łaszczyny do Lonkty po wielkopolskiej stronie.

Czynność regulacyjna obejmowała po ślązkiej stronie: Czechy, Trzebosz, Saul, Sandeborskie, Backen, Woydnik, Wilkoline, Świniary, Hajduki, Laskowo, Korzensko, Niem. Dębno, Gaudke i Żmigród, po stronie zaś polskiej Łaszczynę, Sierakowo czyli Rawicz, Massel, Rakówkę, Szymanowo, Polskie Dębno, Stwolno, Golejewo, Golejewko, Pakosław i Lonktę.

Od Czech do Hajduk czyli do granicy obwodu Wąsoskiego, nie zachodziły żadne wątpliwości a czynność regulacyjna ograniczyła się tylko na odnowieniu kopców. W dalszym atoli ciągu zachodziły pewne różnice i spory, gdyż zdaniem komisarzy reces z d. 21 września 1531 nie dawał dostatecznej informacyi: „siquidem de situatione locorum juxta instrumentum seu recessuale, anno millesimo quingentesimo trigesimo primo feria quinta die S. Mathaei apostoli et evangelistae confectum, sufficienter informari non potuimus.“ Wątpliwości rozstrzygnięte zostały przysięgą hr. Hatzfelda, właściciela obwodu Stramburskiego, i dostawionych przez niego 6 świadków, przeciwko czemu w r. 1728 zaszedł protest ze strony polskiej. Cała ta sprawa nie należy już jednakże do zakresu naszego wydawnictwa a ciekawych jej przebiegu odsyłamy po szczegóły do wspomnianego dzieła Dogiela.

[1]) Dnia 21 września 1531.

Spis osób.

(Liczby oznaczają strony.)

Spis miejscowości.

(Nawiasy zawierają niemieckie brzmienie nazw. — P. = Polska, Wielkopolska, Ś. = Śląsk, Ks. Głogowskie. — Liczby oznaczają strony.)

Drukarnia Dziennika Poznańskiego.

Nakładem Biblioteki Kórnickiej

wyszły:

Acta Tomiciana, tomów 9. Poznań, 1852—1876. — Tom po 12 m.

— — tom X. Poznań, 1898 (wydał Dr. Z. Celichowski). — 15 m.

Kodeks dyplomatyczny Wielkopolski. 4 tomy. — Poznań, 1877—1881. — 40 m.

Lites ac res gestae inter Polonos ordinemque Cruciferorum. 2 wydanie. 2 tomy. Poznań, 1890—1892. — Tom po 12 m.

Statut Wiślicki w polskim przekładzie z r. 1460. — Poznań, 1876. 10 marek.

Prawa polskie przełożone na język polski przez Świętosława z Wocieszyna r. 1449. — Poznań, 1877. — 15 marek.

Prawa Ks. Mazowieckich przełożone na język polski przez Macieja z Rożana r. 1450. — Poznań, 1877. — 10 marek.

Clenodia seu insignia regis et regni Poloniae. Z kodeksu Kórnickiego wydał Dr. Z. Celichowski. Poznań, 1885. — 2 marki.

Reja M., Kupiec. Z egzemplarza Biblioteki Kórnickiej wydał Dr. Z. Celichowski. Poznań, 1898. — 1 m. 50 fen.

Trzy nieznane dyalogi z w. XVI, wydał Dr. Z. Celichowski. Poznań, 1899. — 1 m.

